

**ВСТУП ДО
ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ:
ЛЕКСИКОГРАФІЯ**

Повторення матеріалу лекції 2

ЛЕКСИКОГРАФІЯ

Теоретична
Загальна

Прикладна
Спеціальна

Історія укладання словників:

глоси > тлумачні > національні > глобальні
рукописні > друковані > електронні

Типи словників

Основні проблеми лексикографії

МЕТА

- Це заняття присвячене розгляду словників, зокрема їхньої структури, практичної користі та наукових принципів, на яких може ґрунтуватися робота лексикографа.

ФОКУС

- що таке лексикографія як дисципліна, яка аналізує та описує семантичні відношення в лексиконі мови;
- чим перші словники відрізнялися від сучасних;
- за якими категоріями розрізняють словники;
- з якими проблемами стикаються лексикографи.

ПЛАН

- Лексикографія як галузь прикладної лінгвістики.
- Типи словників.
 - 2.1. Загальні та спеціальні словники.
 - 2.2. Одномовні та дво-/багатомовні словники.
 - 2.3. Словники, зосереджені на певній характеристиці слова.
- Основні проблеми лексикографії.
 - 4.1. Вибір слів.
 - 4.1.1. Вибір реєстрових слів: окремі статті чи спільне заголовне слово.
 - 4.1.2. Обсяг історичного компонента у загальному описовому словнику.
 - 4.1.3. Вибір між науковими та технічними термінами.
 - 4.1.4. Добір слів за частотністю.
 - 4.2. Організація словникової статті.
 - 4.2.1. Послідовність значень багатозначного слова.
 - 4.2.2. Проблема визначення: лінгвістичне чи енциклопедичне.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- Козлова Т. О. *Лексикологія сучасної англійської мови. Структура і типологія англомовних словників: Навчальний посібник для студентів 2–3 курсів факультету іноземної філології*. Запоріжжя: ЗНУ, 2010. 69 с.
- Ніколенко А. Г. *Лексикологія англійської мови – теорія і практика*. – Вінниця: Нова Книга, 2007. – С. 419–426.

Інтернет-ресурси:

- Canadian English Lexicography – [SLMC, University of Ottawa](#)
- Erdmann P., See-Young Cho. *A Brief History of English Lexicography*, Technical University of Berlin
- History of English. The English Dictionary (Lexicography)* – YouTube

Зверніть увагу на такі факти:

- перші словники не були національними й не стосувалися національних мов – вони були пов’язані з латиною, міжнародною мовою середньовічної Європи;
- лише на початку XVIII століття «словники важких слів» почали замінюватися словниками, що приділяли все більше уваги літературному вживанню;
- словник С. Джонсона мав на меті «усунути помилки та абсурди» з англійської мови, очистити й зафіксувати її, а також значно розширив лексикографічні методи через:
 - перегляд етимологій;
 - систематичне використання ілюстративних цитат (прикладів із творів найкращих авторів);
 - унормування правопису багатьох спірних слів;
 - дотепні визначення, нерідко з іронією, сарказмом та яскравими епітетами;
- недоліки роботи С. Джонсона:
 - він працював із окремими словами, майже не звертаючи уваги на сталі вирази;
 - надавав своєму словнику приписувального (нормативного) характеру;
- нововведення Н. Вебстера:
 - енциклопедичні додатки;
 - наголос на американізмах і наполягання на американських написаннях та визначеннях;
 - точні та розрізнявальні визначення;
 - ясність формулювань;
 - ілюстративні цитати;
 - ширше представлення англійської лексики;
 - включення запозичень із місцевих мов;
 - перший «вітчизняний» словник після словника С. Джонсона;
- недоліки словника Н. Вебстера:
 - етимології залишилися без змін;
 - примітивні позначення вимови;
- концепція Оксфордського словника англійської мови передбачала:
 - збирання цитат;
 - включення нових слів;
 - збереження історичного принципу подачі;
 - охоплення сучасної літературної та розмовної англійської;
 - супроводження визначень цитатами;
- важливо відрізнити словник (книга, яка подає слова в алфавітному порядку і пояснює їх значення) від енциклопедії (зібрання статей про різні галузі знань);
- сучасні словники часто містять відомості про правопис, поділ на склади, вимову, етимологію, вживання, синоніми, граматичні особливості, а іноді й ілюстрації;
- хоча енциклопедичні статті також розміщені в алфавітному порядку та містять визначення, їх опис набагато ширший, ніж у словнику.

1. Проаналізуйте метафоричні назви словників

- *Campus Florum* “field of flowers” (Thomas Wallensis, 1335);
- *(H)ortus* “garden” (unknown author, 15thc.);
- *Promptorium* “storehouse” (GalfrudusSanglicus, 1440);
- *Elegantiae* “fine words” (Loretzo de Valla, 1444);
- *Aggregator* “increaser” (Jacobus Donti, 1470);
- *Porta* “gateway” (Adam von Rottweil, 1477);
- *Esclarcissement* “enlighter” (John Palsgrave, 1530);
- *Bibliotheca* “library” (John Rider, 1589);
- *Expositor* “explainer” (John Bullokar, 1616).

2. Які типи словників розрізняють за такими критеріями?

Point of view	Types of Dictionaries
nature of the word-list	
information supplied	
language of the explanation	
prospective user	

3. Встановіть відповідність між термінами та їх визначеннями

Терміни:

- 1.dictionary
- 2.lemma
- 3.slang dictionary
- 4.etymological dictionary
- 5.headword
- 6.usage dictionary
- 7.ideographic dictionary

ВИЗНАЧЕННЯ:

- a) словник, що пояснює походження слова
- b) форма слова, що подається як основна у словнику
- c) словник уживання, що пояснює правильність і стилістику
- d) словник, що пояснює розмовні, неформальні слова
- e) реєстрове слово
- f) книга, що подає слова в алфавітному порядку та пояснює їх значення
- g) словник, де слова згруповані тематично

4. ОБЕРІТЬ ПРАВИЛЬНУ ВІДПОВІДЬ

4.1 Який словник подає слова відповідно до частоти їх уживання в мові?

- A) словник уживання
- B) словник частотності
- C) тлумачний словник

4.2. Який тип словника є поєднанням словника та енциклопедії?

- A) енциклопедичний словник
- B) перекладний словник
- C) ідеографічний словник

4.3 Який словник подає відповідники слова іншою мовою?

- A) одномовний словник
- B) перекладний словник
- C) загальний словник

5. Заповніть пропуски

1. _____ – це наука і мистецтво укладання словників.
2. _____ – це головне слово на початку словникової статті.
3. _____ словник пояснює історію та походження слів.
4. _____ словник групує слова за смисловими полями, а не в алфавітному порядку.
5. _____ – це повний опис слова у словнику (визначення, приклади, граматики).

6. Визначте істинність тверджень

1. Словник уживаності слів – це те саме, що перекладний словник.
2. Лема – це те саме, що реєстрове слово.
3. Енциклопедичні словники зазвичай містять ілюстрації та розгорнуті статті про поняття.
4. Спеціальна лексикографія вивчає теорію укладання словників.